



TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

Sjunde årg.

No 33

Prenumerationspris:

Helt år Emk. 200:-

1/2 " " 100:-

I Sverige:

Helt år .. Kr. 4:-

1/2 " .. " 2:-

I Finland:

Helt år Fmk. 30:-

1/2 " " 15:-

Utkommer  
alla onsdagar

Utgivare:  
Svenska Folkförbundet  
Redaktör: N. Blees  
Riddaregat. 9, Reval. ✪

Annonspris:

2 mark per mm.

I Sverige:

5 öre per mm.

I Finland:

30 penni per mm.

För annons, som införes 10 eller flere ggr räknas 20% rabatt.

10 sept.

1924

Ur estlandssvenskarnas  
historia.

Från pesttiden.

Åren 1710 och 1711 härjade en förfärlig pest i de svenska bygderna. Därom berättas i Jakob Blees' historia följande:

I Reval, där under svenska väldets tid en mycket stor del av stadens befolkning var svenskar, borttryckets under kriget och pesten 1710 och 1711 det stora flertalet av invånarna. Blott något mer än en niondedel överlevde dessa hemsökelser. Inom Nuckö socken, där redan år 1697 över 500 människor dött i en svår hungersnöd, skördades icke mindre än 1291 människor av pesten år 1710. I byn Höbring utdog hela befolkningen, blott en gosse blev kvar, och i Gambyn överlevde endast en flicka den förfärliga landsplågan. I byn Deback, som låg mellan Pasklep och kyrkan, utdog också hela befolkningen så när som på en liten flicka. På Odinsholm återstodo endast tre män och fyra kvinnor. Ock dock uppgick socknens hela folkmängd denna tid knappt till 2.000 personer. Vipall hemsöktes också gruvligt

av farsoten. I byn Keibo kvarblevo endast en gosse och en flicka. Rågöborna flydde till skogen men överraskades även där av denna fruktansvärda mordängel. I Kertell på Dagö återstodo av omkring 90 familjer endast tre män och några kvinnor. På Ormsö skördades ett stort antal av befolkningen. Av Runö 293 invånare dogo 213 i pesten på tre månader i slutet av år 1710. I början av 1700-talet uppgick den svenska befolkningen i Estland, Reval och Narva medräknade, till omkring 12.000 personer. Efter den stora pesten 1710 och krigets förödelse kan inte ens hälften ha blivit kvar. Många svenska byar i Sutlepvælde, Naiva (Neve) och Vipall samt annorstädes blevo alldeles öde och intogos sedan av ester.

Ännu berättas på somliga orter om kalmuckerna, som tsaren skickade ut att plundra och ödelägga, hur de med berätt mod slaktade de fredliga människorna. Och många äro de gamla berättelserna om pesten, som i skepnad av en liten gråklädd man eller gosse gick från gård till gård och pekade ut de invånare, som måste dö. När han följde

med i båt till Ormsö, Dagö eller Runö, blev han kastad i sjön ibland, men han kom upp igen. Pesten uppträdde även under andra gestalter. En del av de platser, som ännu i dag heta kappolbackan, kappolgjarda, äro begravningsplatser från den tiden.

Vår fattigvård.

Vår fattigvård lämnar mycket övrigt att önska. Därom har mer än en gång skrivits i vår Kustbo. Och ett och annat om denna "vård" är nog av sådan art, att det ej tål papper och trycksvärta, t. ex. enskildheter i systemet att låta fattiga gå "om velde" = kring socknen, kommunen.

Den senaste svenska prostsynoden i Hapsal har velat föra denna fråga närmare en mera tidsenlig och kristlig lösning, den att anskaffa ett ålderdomshem. Och hemmet i fråga skulle vara gemensamt för alla de svenska kommunerna, med andra ord, för hela Svenska Estland.

Tanken är mycket sympatisk och väckt icke en dag för tidigt. Ty skall en sammanslutning göra sig värd namnet kristlig, måste väl dess första och största uppgift bestå i att i någon mån ändå

efterfölja dennes kärleksfulla råd och undervisningar, dennes, vars namn de antagit som "föreningsmärke". Det kristna församlingslivet borde utmynna icke enbart i inkrävandet av medlemsavgifter och utfärdandet av medlemskort, underhållet av församlingens byggnader, avlönanandet av dess tjänare, icke bara i "gudstjänster", böne- och brödrämöten, ännu mindre i käbbel om förstfödsrätten, förstaplatsrätten i Guds rike, utan i ett kärleksfullt tjänande den större den mindre, den bättre lottade den sämre lottade, den högre och högtuppsatte den lägre stående, i uppfyllandet av kärleksbudet — i mån av var mans förmåga "älska din nästa som dig själv." Det vore en rätt gudstjänst och därmed vore all lag och alla profeterna uppfyllda.

Uppfyllandet av detta Mästarens bud är en trång port och smal väg, mycket besvärligare än att söndagarna „vittna om Jesus" eller genom yttre ceremonier „ikläda" sig den ena eller andra av kristenhetens olika tros- och samfundsdräkter. Dessa senare äro t. o. m. mycket litet påfrestande för "kött och blod", skaffa sina bekännare i viss mån även ett visst namn, viss heder och visst aseende, en viss andlig överhöghet. Ja, den av Kristus redan upptrampade och oss påbjudna vägen, tjänandets, uppoffrandets och kärlekens väg, den är trång mycket trång, ja så trång, att t. o. m. en kamel lär hava lättare att passera genom ett nålsöga än kristna människor med mer eller mindre i plånboken för att dela med sig åt behövande, giva bort icke allt, nej då, icke hälften, bort det, icke ens fjärde delen av sitt goda, nej, bara en den obetydligaste bråkdel av sitt goda. . . .

För att återgå till det planerade fattighuset, så kommer denna fråga, detta förslag, att bli en dom över "Guds folk" i första hand, våra Ev. Lutherska försam-

lingar, våra frikyrko- och baptistförsamlingar, adventister, pingstväänner och fribaptister icke undantagna. Det blir en kasteskoveles- och rensningsprocedur, ett agnarnas skiljande från vetet. Då frågan kommer till alla dessa församlingar, om de vill vara med eller ej, huru mycket dess olika medlemmar vill giva, icke offra, för offret kräver ett verkligt offer, då avgöres domen: allt vad I haven gjort den minste av mina bröder, det haven I ock gjort mig. Ja, först domen över Guds hus, Guds folk, Jesu efterföljare. Sedan kommer frågan till våra svenska kommuner, till de världsliga inrättningarna och till "världens barn". Även här gäller samma lag, lika oeftergivlig och fordrande" allt vad I viljen etc. Och jag var hungrig och törstig och naken och husvill" o. s. v. Hur står det vidare! Det är allvarsord och inget sockersött känslöpjunkt. Ja, få se, vilka som då ivrigast rösta för ålderdomshemmet, gladast föregå med varmt givaresinne, ivrigast kollektera, ivrigast föranstalta auktioner till förmån för fattigdom, ivrigast deltaga med dagsverken vid bygget, ivrigast och mest bidraga med material, med ett ord, vilka som ivrigast giva sig själva för det goda,

Det kostar! Ja, det kostar, huset först, underhållet sedan. Huset dock icke stort mer än vad nästan varje by nuförtiden har råd uppföra till bönehus, där Mästarens lärar skola gå folk i blodet. Nu gäller det visa, huruvida ordet haft någon verkan, om icke allt fallit på stengrunden.

Ja, svenska landsmän, upp till enig samling kring detta mål! För 8000 människor blir det förunderligt lätt, särskilt om allt kommer av glada givare. Vi skola försöka gottgöra, vad vi brutit mot våra sämre lottade! Och vem av oss kan våga säga, att han eller hon ej behöver åtnjuta detta hems skydd och vård? Kanske du

själv och jag bli en av de första, som behöver gå den tunga vägen dit? Vad yet vi.

Nu väntar vi alltså, att förslagställaren låter frågan gå vidare till alla församlingarna, sak samma vad de nu må heta, till varje kommun, till varje enskild svensk, till dig och mig personligen. Då gäller det.

Ormsö den 28. VIII. 1924.

Joel Nyman.

**Den nyutnämnde rektorn för Birkas folkhögskola Per Söderbäck har anlänt.**

Torsdagen den 4 dennes anlände rektor Per Söderbäck med fru över Finland till Reval, varifrån de följande dag fortsatte till Birkas. Rektor och fru Söderbäck ha tidigare vistats i Estland — de ha under förra sommaren en längre tid bott på Rågö — och känna därför redan till våra förhållanden. Som bekant, har även fru Anna Söderbäck utnämnts till lärarinna. Båda äro unga och energiska och äro icke alls ängsliga för svårigheterna. Vi ha all anledning hoppas på ett framgångsrikt arbete av dessa våra nya lärare. Välkomna och lycka till!

Den nya agronomen E. Adalberth med fru anlända den 14 dennes till Reval.

**Nuckö kyrka nyrenoverad.**

Nuckö gamla kyrka, St. Katarina kyrkan — 600 år gammal — har för några veckor sedan undergått en rätt grundlig renovering både in- och utvändigt. Arbetet har kostat omkring 100.000 mk. Den gamla helgedomen kan endast vinna på en sådan uppsnygning. Det är vackert av församlingsborna, att de hålla sitt tempel i vördnad!

**Nuckö Klockareskola**

kommer från och med detta läsår att flyttas från Klockaregården till Bisholm herrgård.

## Ormsö

Till lärarinna vid Hullo folkskolas 5—6 kl. har utsetts fröken Sigrid Heldring, Reval.

Fröken Heldring har genomgått allmänt tyskspråkigt läroverk i Reval. Hennes föräldrar äro renblodiga svenskar från Rikull, Nuckö socken, och har fröken Heldring bevisat sig hava så pass tid och lust för svenskstudier, att hon kunnat väljas till den rätt så ansvarsfulla platsen.

Fröken Heldring blir vår första svenska lärarekraft på landet, som avslutat allmänt läroverk.

Joel N—n.

---

## Ett genmäle

till "En religiöst lycklig". Först ett tack för Eder "vidräkning" med insändaren i Kustbon N<sup>o</sup> 25/26! Härigenom har Ni och Edra meningsfränder klart bevis på, att Kustbon är allas vår gemensamma Kustbo, oavsett åsikter i religiösa frågor. Ty det har visst icke varit brist på röster, som hotat med att bojkottera Kustbon för insändaren i N<sup>o</sup> 25/26. Vi "världens barn" hava nu samma orsak till liknande hotelser, nu då åsikter, olika våra, fått upptaga Kustbons spalter. Det måtte vara klenst ställt med Edra meningsfränders svenskkärlek. Men vi äro kvitt nu, icke sant? Ja, Ni erkänner icke andra glädjekällor än de rent religiösa. Däri är Ni lik alla andra av Edra meningsfränder här. Föreläsningkurser, läsning av "kristlig" litteratur samt bibringandet av olika praktiska färdigheter, sång- och musikövningar, det är icke enbart nöjen utan i lika hög grad arbete. Det vet åtminstone undertecknad, som haft med dylikt att skaffa. Och dessa "nöjen" medgiver Ni endast under förutsättningen av "goda ledare". Svenskestland har dock, som bekant, mycket ont om dylika, således vore vi även här inne på en ond väg, trevande försök i den riktningen.

Glädje-och nöjesbehoven äro således berättigade, så länge de gå i de av Eder utpekade fårorna. Följaktligen måste även barnens lekar vara av ondo? Och hur stort skall ett barn vara, för att dess glädjebehov, nöjesbehov skola vara fördömliga, i fall barnens ändå skulle medgivas? I alla fall skulle ungdomar i skolåldern inte få leka och roa sig? Och att folk ända till 20—30 år känner behov av förströelse, nöjen, de då den renadlade styggelsen själv. Den Allvise måtte härvidlag hava gjort ett fatalt misstag, som är i behov av korrigering.

Nej, glädjebehovet, nöjesbehovet är en av de vädefullaste gåvorna, som blivit oss givna. Det gäller endast att välja de bästa såsom tillräckligt goda. "Gläd dig åt livet i dina unga år", heter det. Tids nog förstummas den glada tonen, blir man trött av leken, Gudi klagat, i många fall allt för snart. Världens mångahanda, livets kamp! Det är självstymning att bortoperera ungdomens glädjeyttringar och i de flesta fall går det heller icke, dess bättre. En ungdom med en uppsyn av domedagsprofet är en styggelse, en skorrande dissharmoni i Guds härliga skapelse.

Mig veterligt hava "troende" längre bort icke heller stämplat ungdomens glädje-och nöjesbehov som uteslutande onda. Frireligiös ungdom leker lika friskt "sista paret ut" och andra lekar, t. o. m. ringlekar, som annan ungdom på sina friluftsfester. Och självaste Waldenström lär med nöje hava åsett svenska folklekar i Stockholm på Skansen åtminstone.

Varför förvildas vår ungdom? Därför att man berövar den alla oskyldiga nöjen och ingenting giver den i stället. Varför hava de årligen återkommande väckelserna ingen djupare rot? Därför att man pålägger de unga odrägliga bördor, våldför sig på ung-

domens natur, därför gå de flesta tillbaka till svindraven. Det är ej nog med att väcka till liv, livet måste även underhållas på ett naturligt sätt. —

Varför är "Svenska Odlingens Vänner" så utan liv och kraft? Därför att de unga äro borta. Och varför det? Därför att de ej få arbeta, arbeta som deras ålder kräver. Det är alls icke fråga om något "rafflande", som Ni, "Religiöst lycklig", skrämmer med.

I längden går det ej att hålla värfloden tillbaka. Förr eller senare bryter den sig igenom, och då går den vägar, som varken Ni eller jag kan kalla för goda. Då låter den icke hejda sig varken med skrämskott eller locktoner. Och därhän har det redan gått både i Estland och Sverige och Finland — på många håll.

Det vore därför bäst, att äldre ungdomsvänner genomsyrade och efter förmåga verkade reglerande på ungdomens nöjesyttringar, ej envisades med att kväva livsbehoven eller försöka tillgodose desamma med stenar och svårsmält mat.

Att det gives dåliga och ungdomen neddragande nöjen, därom äro vi alla eniga, må vi då även enas om att giva den förädlade, upphöjande eller åtminstone oskyldiga sådana, nöjen i ordets bättre betydelse. En på så sätt ledd ungdom är mäktig storverk, mogen även för livets allvarsuppgifter.

Att även lämpliga sportövningar ogillas av Eder, bevisar bäst Edert oförstående av ungdomens livsbehov och att Ni är blind för faran av en sysslös ungdom — på söndagarna. Inte är det många av dessa unga, Ni har i bönehusen, såvida de ej äro där för att störa. "Fåfängt gå förleder till mycket ont." Vår vuxna ungdom är i många fall som får utan herde, ingen som vill ta dem om hand, leda, organisera, sporra. Och våra självskrivna andliga

förmyndare, de endast häckla, motarbete och döma, fördöma allt, som inte trives i bönehusens kvava och tunga luft.

Mätte ljusare tid snart dagas för vår präktiga men åt sig själv lämnade ungdom!

Äldre ungdomsvän.

### Den gångna veckan.

Sedan riksdagen, som under några dagar varit samlad för att taga ställning till det då rådande svåra ekonomiska läget, rest hem, har det på sätt och vis blivit lugnare på det politiska området, t. o. m. spänningen mellan högern och centern tycks något ha slappnat av. Det är allt fortfarande dyrtid i landet, men det har dock även här och där kunnat märkas en liten sänkning på priserna. Även landets valuta, som min sann icke varit och är god, har börjat visa tendenser till stigning, så att sinnena nu blivit lugnare.

Under den gångna veckan kunna vi anteckna några små händelser, som mycket omtalats i landets press. Postchefen H. Rikand, hans biträde H. Anto och bokhållaren Stref ha anhållit om och beviljats avsked. Orsaken är den, att de använt statssummor, som stått till deras förfogande, för vissa affärsändamål genom att av pengarna utlåna större summor.

Spritsmugglingen till Estland, som under sista tiden tilltagit,

har föranlett myndigheterna upptaga kampen mot densamma. Estlands sprit blir för dyr att sälja i Finland och ha spritens hantlangare nu funnit det vara fördelaktigare att köpa upp rysk och tysk sprit av spritbåtar, som vistas i det neutrala vattnet. Under förra veckan har man nästan varje natt lyckats lägga beslag på någon sådan „mörksens“ affär.

Skolorna ha i städerna börjat sin verksamhet den 25 augusti och äro nu i full gång.

I Reval har brödspriset under förra veckan plötsligen höjts från 8<sup>1/2</sup> mk. skålpuudet till 10 mk. Ett pud råg anges till 350 mk. — Även skodonpriserna skulle av fabrikerna „Union“ och „Estoking“ höjas med 20%, men i slutet av veckan beslöts åter bli vid de gamla priserna.

### Utlandet.

Tyska riksdagen har antagit Davesförslagen och de franska villkoren för Ruhrevakuationen. Även tyska riksdagen har alltså nu gått med på de beslut, som fattades på Londonkonferensen. Det är också en bekräftelse på att en bättre tid i Europa är i annalkande.

Folkförbundet sammanträdde den 1 sept. i Genève. Delta-garnes antal är 600 från 54 riken. Frågor angående interanationella domstolens befogenhet, försvaret

hädanefter, då det blir härminskningar m. m., diskuteras livligt. Mac Donald och Herriot ha visserligen vitt skilda åsikter i försvarsfrågans lösning, men tyckas vara ense om krigens avskaffande eller i värsta fall om deras motarbetande. — England fordrar att även Tyskland genast skall kallas till folkförbundsmedlem, vilket även andra gå med på.

### Världens största valfångstflotta färdig att avgå.

Världens största valfångstflotta ligger f. n. samlad i Sandefjords hamn, färdig till avgång. Den består av åtta moderna flytande kokerier för tillsamman 60.000 ton samt flera stora transportfartyg på tillhoppa 25.000 ton. Den nu samlade valfångstflottan torde vara den hittills bäst utrustade som förekommit. Till manskap på den stora flottiljen ha förhyrts icke mindre än 2.500 man.

### Penningkurser.

Revals börs.

Den 8 sept. 1924.

1 dollar . . . . .	—	413	420
1 pund . . . . .	—	1855	1867
100 rentmark. . . . .	—	10000	10100
100 Fmk. . . . .	—	1045	1052
100 sv. kr. . . . .	—	11050	11175
1 estkrona. . . . .	112,50	—	—

Medlemmar i St.-Mikaels församling uppmanas härmed avbetala

### kyrkoskatten

för 1924.

H. BLEES

kyrkokassör

Datschigat. 1

### Estlandssvenskarnas historia

av Jakob Blees, utkommen på Norstedt & Söners Förlag, Stockholm, har nu anlänt och erhålles på Riddaregatan 9. och Sjöpromenaden 7.